

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี

Cultural Tourism Promotion with Local Wisdom and Cultural Capital of Thai Phuan Community at Thanon Yai, Lop Buri Province

กุลชลี พวงเพ็ชร¹, ชวลิต ศุภศักดิ์ธำรง²

Kulchalee Puangpejara¹, Chavalit Supasaktamrong²

Received: 24 January 2022

Revised: 31 March 2022

Accepted: 26 April 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี และ 2) เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานและนักวิชาการ ผู้นำชุมชนจำนวน และประชาชนชาวตำบลถนนใหญ่ เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การค้นคว้าจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีชุมชน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่าชาวไทยพวนถนนใหญ่มีเอกลักษณ์ในการดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีภาษาพูดของตนเอง ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ไว้เคารพบูชา คือ วัดศาลตา ศาลยาย มีประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตนเอง นอกจากนี้ตำบลถนนใหญ่ยังมีจุดเด่น คือ การมีผืนดินที่สามารถผลิตเป็นดินสอพองคุณภาพดี อย่างไรก็ตามวิถีการดำรงชีวิตหลายประการถูกกลืนเข้ากับความเป็นไทย ทายาทไทยพวนขาดความตระหนักไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีของชุมชน และยังไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีรูปแบบ ขาดการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ ส่วนแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ ได้แก่ ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างจริงจังโดยภาครัฐ มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ ทำการปรับปรุงพิพิธภัณฑ์และสถานที่ กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย กำหนดเส้นทาง การท่องเที่ยวที่เป็นระบบ ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และพัฒนาศักยภาพการบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ไทยพวน, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ทุนทางวัฒนธรรม, จังหวัดลพบุรี

¹ รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, E-mail: koon511@hotmail.com

² สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, E-mail: alit2001@hotmail.com

¹ Associate Professor, Business Administration Major, Management Science, Thepsatri Rajabhat University, E-mail: koon511@hotmail.com

² Business Administration Major, Management Science, Thepsatri Rajabhat University. E-mail: alit2001@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study the local wisdom and cultural capital of the Thai Phuan community at Thanon Yai, Lop Buri Province, and 2) propose guidelines to promote participatory cultural tourism in accordance with wisdom and cultural capital of the Thai Phuan community. The informant groups in this study, selected through purposive sampling, were agency executives and academic staff, community leaders and residents in the Thai Phuan community. This included document reviews, in-depth interviews, focus groups, and a community forum. The qualitative data were analyzed by content analysis of the local wisdom and cultural capital of Thai Phun community at Thanon Yai. The findings showed that residents in Thai Phuan community at Thanon Yai were unique in their traditional way of life, that is, having their own spoken language, and manner of adherence to Buddhism. There are sacred places including temples, grandfather shrines and grandmother shrines. They have their own traditions, cultures and local wisdom. In addition, Thanon Yai Sub-district also has a lime soil that can be used to produce white clay filler. The problems faced by the Thai Phuan community were: lifestyles of Thai Phuan people were being gradually absorbed into the Thai way of life, Thai Phuan descendants lack awareness and they disregard the traditions of the community, there was no good systematic tourism management, lack of public relations and the government's budget was insufficient. With regards to the guidelines for Thai Phuan community at Thanon Yai, it is recommended that a committee responsible for tourism should be established. Government sectors should allocate enough budget for supporting tourism cultural activities, improving museums and places, arranging cultural tourism activities, setting a systematic travel route, improving public relations and developing the potential of local tour guides.

Keywords: Tourism Cultural, Thai Phuan Community, Local Wisdom, Cultural Capital, LopburiProvince

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) การท่องเที่ยวทางงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม (tradition and art tourism) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism

or village tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง (sport and entertainment tourism) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (cultural health tourism) (บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, 2549, หน้า 13)

ชาวพวน เดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองพวน แขวงเมืองเชียงขวาง ประเทศลาว ในประเทศไทยทางภาคอีสานเรียกว่า ไทยพวน แต่ภาคกลางเรียกกลุ่มชาติพันธุ์เผ่านี้ว่า ลาวพวน ชาวพวนได้

กระจายตัวอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงของลาว ในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อลาวได้รวมเป็นอาณาจักรพลเมืองฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงได้ถูกกวาดต้อนมาอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ชาวพวนได้ถูกกวาดต้อนมาด้วย และมาอยู่ในจังหวัดอุดรธานี หนองคาย เลย พิจิตร แพร่ อุดรดิตถ์ สุโขทัย สิงห์บุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และสระบุรี (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี, 2564)

ในจังหวัดลพบุรีมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอบ้านหมี่ ในเขตอำเภอเมืองชาวไทยพวนอาศัยอยู่มากในพื้นที่ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศลาว ครั้งถูกกวาดต้อนในฐานะเชลยศึกจากเมืองพวน แขวงเมืองเชียงขวาง ประเทศลาว การอพยพครั้งสุดท้ายเมื่อเกิดกบฏจีนฮ่อที่หัวเมืองพวน ชาวพวนจึงอพยพเข้ามาอาศัยที่จังหวัดลพบุรีมากเป็นอันดับสองรองจากจังหวัดปราจีนบุรี (สมาร์ท เอส เอ็ม อี, 2564) กลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนอาศัยอยู่ในเขตตำบลถนนใหญ่ มีภาษา ประเพณี ความเชื่อ และการละเล่นต่างๆ เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น ประเพณีเดือน 3 บุญกำฟ้า ตรงกับวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นงานบุญพื้นบ้านเพื่อขอพรจากเทวดาให้บันดาลฝนตกต้องตามฤดูกาล ตามความเชื่อที่สอดคล้องกับอาชีพของชาวบ้านที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรที่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีพ และประเพณีส่อกกระเจาด หรือประเพณีส่อกกระเจาด ซึ่งเป็นประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา โดยจะจัดในวันเทศน์มหาชาติ ในเทศกาลออกพรรษา ประเพณีแต่งศพคนตาย ประเพณีโกนหัวไฟ เป็นต้น

ตำบลถนนใหญ่มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรประมาณ 12,000 คน และเป็นชาวไทยพวนเกือบทุกหมู่บ้าน ยกเว้นหมู่ที่ 1

บ้านหินสองก้อน (อภิชาติ โล่ห์สุวรรณ, 2564) จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน ผู้นำชุมชน ทายาทกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน และสมาชิกชุมชนในพื้นที่ศึกษา พบว่า ปัจจุบันชาวไทยพวนในเขตตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีความอ่อนแอในเอกลักษณ์ของตนเองในเกือบทุกด้าน เช่น ด้านภาษา ก็มีการพูดภาษาพวนในชีวิตประจำวันน้อยลง ในด้านประเพณี ความเชื่อ และการละเล่นต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวน ก็มีการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังน้อยลง และจากการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า องค์ความรู้ด้านวิถีชีวิต ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยพวน และมีความน่าสนใจเหล่านี้ยังไม่ได้มีการรวบรวมหรือจัดการไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลชลี พวงเพ็ชร และคณะ (2554, หน้า 151) กล่าวว่า ปัจจุบันชาวไทยพวนในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีความอ่อนแอในเอกลักษณ์ของตนเองในเกือบทุกด้าน ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นวิถีชีวิตของชาวไทยพวนก็อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของยุคลวัชร ภักดีจักริวัธ และคณะ (2559, หน้า 19) ที่ศึกษาเรื่อง ไทยพวนกับกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนคือการขาดความสนใจจากคนรุ่นใหม่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าประเพณี และวัฒนธรรมของชาวไทยพวน ควรมีการอนุรักษ์ไว้ และควรมีการเผยแพร่ประเพณีเหล่านี้ ซึ่งอาจใช้วิธีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากเป็นการสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

และถ่ายทอดสู่สังคมภายนอก แล้วยังเป็นการ
สร้างงานและรายได้ให้แก่ชุมชน คณะผู้วิจัยจึง
เห็นความจำเป็นที่ต้องศึกษา เกี่ยวกับทุนทาง
ปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน
ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อหา
แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
แบบมีส่วนร่วม โดยบูรณาการจากภูมิปัญญา
ท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน
ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

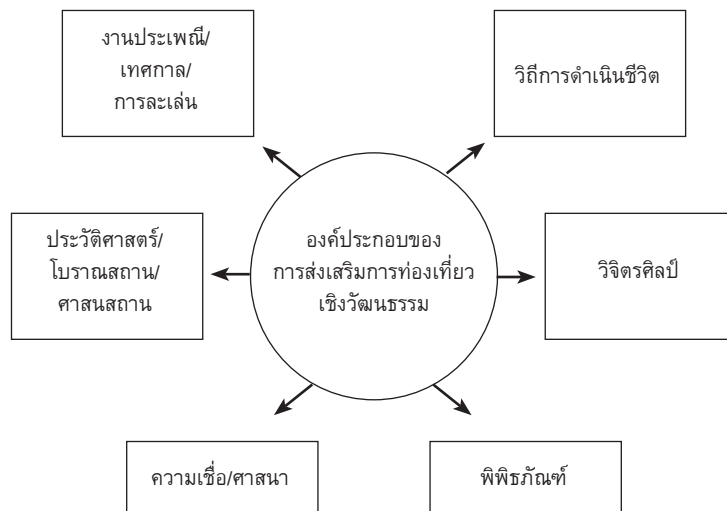
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางปัญญาและทุนทาง
วัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัด
ลพบุรี
2. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยบูรณาการจาก

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของ
ชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี

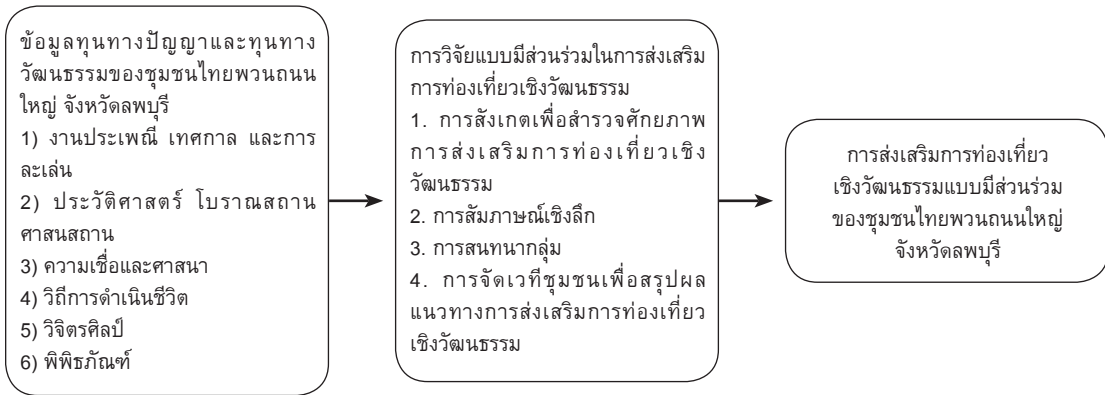
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีทุนหรือทรัพยากร
เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ของ ปันฉัตร หมอยาดี และคณะ (2555, หน้า
29-32) ซึ่งกล่าวว่า ทรัพยากรเพื่อการส่งเสริม
การท่องเที่ยว ของไทยมีอยู่ 6 ประเภท ได้แก่
1) งานประเพณี เทศกาล และการละเล่น
2) ประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศาสนสถาน 3) ความ
เชื่อและศาสนา 4) วิถีการดำเนินชีวิต 5) วิจิตรศิลป์
และ 6) พิพิธภัณฑสถาน ดังแสดงในภาพประกอบ 1
มาบูรณาการในการวิจัยครั้งนี้

ภาพประกอบ 1 ทฤษฎีองค์ประกอบของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ที่มา: ปันฉัตร หมอยาดี และคณะ (2555, หน้า 29-32)

กรอบแนวความคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้บริหารหน่วยงานและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 7 คน 2) ผู้นำชุมชนและนักวิชาการ ในตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 13 คน และ 3) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 18 คน ได้แก่ ชาวบ้านจาก 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 ในตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งจำนวนผู้ให้ข้อมูลเป็นจำนวนที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลอิ่มตัว (saturated data) เพียงพอและครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ที่เป็นองค์ประกอบของทุนหรือทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรม ได้แก่ 1) งานประเพณี เทศกาล และการละเล่น 2) ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน 3) ความเชื่อและศาสนา 4) วิถีการดำเนินชีวิต 5) วิจิตรศิลป์ และ 6) พิพิธภัณฑสถาน จากบุคคลจำนวน 5 คน ได้แก่ 1) กำนันตำบลถนนใหญ่ 1 คน 2) ตัวแทนผู้นำชุมชนจำนวน 2 คน และ 3) ตัวแทนปราชญ์ไทยพวนจำนวน 2 คน

2.2 การสนทนากลุ่ม (focus group) เป็นการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ ที่ผ่านการสังเคราะห์แล้วโดยคณะผู้วิจัย มาให้ตัวแทนภาคีที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารหน่วยงานและนักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 7 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 18 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 18 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) มาร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชน

2.3 การทำเวทีชุมชน (community forum) เป็นการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ ที่ผ่านการสังเคราะห์โดยคณะผู้วิจัยแล้ว มาให้ตัวแทนภาคีที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารหน่วยงานและนักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 7 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 18 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำนวน 18 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) มาร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี

3. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์การศึกษาทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

3.2 การวิเคราะห์การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยบูรณาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มการจัดเวทีชุมชนที่วัดถนนแคและวัดถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ในช่วงปีพ.ศ. 2564 ได้ผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี สรุปได้ดังนี้

1. ด้านงานประเพณี เทศกาล และการละเล่น

งานประเพณี และเทศกาลของชาวไทยพวนมีหลากหลายอย่าง บางอย่างก็ใกล้เคียงหรือเหมือนกับชาวไทย เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญผะเหวด เป็นต้น งานประเพณีของชาวพวนถนนใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่ งานกำฟ้า ประเพณีการลงช่วง ประเพณีสารทพวน ประเพณีเลี้ยงเจ้า ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ประเพณีทำบุญรวมญาติ เป็นต้น

ในงานประเพณีมักจะมีการละเล่น เช่น งานกำฟ้า มีการละเล่น ได้แก่ มอญซ่อนผ้า ตีจับนางกวัก นางโด่ง ขี่ม้าฟันกัน ปิดตาตีหม้อ ตะแม่เบ๊ย วีรชาวสาร ลูกช่วง เป็นต้น งานสงกรานต์ มีการละเล่น ได้แก่ รำวงพื้นบ้าน หมู่มเกี้ยวสาว เป็นต้น

2. ด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน

ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีโบราณสถานและศาสนสถานที่สำคัญดังนี้

1) วัดซาก แหล่งที่ตั้ง หมู่ 1 ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี วัดซาก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากตัวเมืองลพบุรีราว 4 กิโลเมตร สภาพภาพของสถานที่ มีโบราณสถาน ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม คือได้มีการค้นพบหลักฐานโบราณวัตถุสมัยลพบุรี เป็นจำนวนหลายแห่ง เช่น ประติมากรรมหินทรายรูปเศียรอสุร วัดซากไม่ปรากฏประวัติการสร้าง มีเพียงเนินดินและซากฐานเจดีย์ใหญ่ จากการขุดตรวจพบว่ามีโครงสร้างทับซ้อนเป็นลำดับคือ

ฐานล่างเป็นศิลาแลง ชั้นบนก่ออิฐ ชาวบ้านได้สร้างวัดขึ้นใหม่บนซากเนินโบราณสถาน และตั้งชื่อว่า “วัดซาก” หรือวัดหินสองก้อนตามชื่อหมู่บ้าน วัดนี้มีเรื่องเกี่ยวเนื่องในตำนานประวัติศาสตร์อย่างหนึ่งคือ เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจะ

สวรรคต พระเพทราชากับหลวงสรศักดิ์ คบคิดกัน เป็นขบถจะแย่งชิงราชสมบัติจึงได้จับเจ้าฟ้าอภัยทศกับเจ้าพระยาวิริยาเณร มาประหารชีวิตที่วัดนี้ เมื่อ พ.ศ.2231 (ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม, 2564)

ภาพประกอบ 3 โบราณสถานวัดซาก

2) วัดถนนใหญ่ สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2335 ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 โดยการนำของครูบาสึงห์ วัดถนนใหญ่ มีพื้นที่เป็นเนินสูง ภายในบริเวณวัดมีโบราณสถานเก่าแก่ เป็นอุโบสถโบราณที่มีลักษณะแปลกกว่าอุโบสถอื่นๆ คือ อุโบสถมหาอุดม์ เป็นโบสถ์ที่มีประตูเข้า-ออกทางเดียว สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เหตุที่มีทางเข้าออกเพียงทางเดียว เชื่อกันว่าเป็นสถานที่ไว้ทำพิธีกรรมในการลงของอาคมต่างๆ ที่ใช้ในการออกศึกสงคราม อุโบสถมีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 15 เมตร สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2338 ก่ออิฐก่อใหญ่ฉาบผนังด้วยปูน นอกจากนี้ ที่วัดถนนใหญ่ยังมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ เสาหงส์ บ่อน้ำเก่าที่มีน้ำตลอดปี (สมาร์ท เอส เอ็ม อี, 2564)

ภาพประกอบ 4 บ่อน้ำเก่าที่วัดถนนใหญ่

3) วัดถนนแค ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นวัดที่มีบริเวณกว้าง ใช้ทำกิจกรรมต่างๆ ของชาวตำบลถนนใหญ่ เช่น จัดงานสงกรานต์ งานกำฟ้าเลี้ยงเจ้า สารทพวน

ภาพประกอบ 5 ศาสนสถานวัดถนนแค

เป็นต้น ที่วัดถนนแคมีโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ โบสถ์เก่าที่มีอายุมากกว่า 100 ปี หอนักธรรม เป็นต้น (อภิชาติ โล่ห์สุวรรณ, 2564)

4) วัดมงคลประสิทธิ์ (วัดถนนใหญ่นอก) ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีพระเกจิที่มีชื่อเสียง คือ หลวงพ่อเพ็ง ถาวโร ท่านเป็นคนถนนใหญ่โดยกำเนิด เป็นพระปฏิบัติและมีวิชาอาคมแกร่งกล้าอยู่แนวหน้าในยุคหนึ่ง ท่านเป็นสหธรรมิกกับหลวงพ่พรหม วัดช่องแค และยังเป็นอาจารย์ของหลวงพ่อดิต วัดจันเสน ด้วย (ณัฐพงศ์ พิมพาภรณ์, 2559)

5) วัดป่าเทพเนรมิต เป็นสำนักปฏิบัติธรรม (ธรรมยุต) ประจำจังหวัดลพบุรี แห่งที่ 2

วัดป่าเทพเนรมิต หรือวัดท่าแคนอก ก่อตั้งโดยท่านเจ้าอาวาสองค์แรก คือ พระครูพรหมเทพาจารย์ (เทพ ถาวโร) โดยได้รับการประกาศตั้งวัดเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2538 มีการก่อสร้างกุฏิที่พำนักสงฆ์ กุฏิแม่ชี ที่พักผู้ปฏิบัติธรรม หอฉัน โรงครัว วิหารกลางน้ำ หอฉัน ศาลาการเปรียญ ศาลาธรรมสังเวช และเมรุ ให้เจริญขึ้นโดยลำดับ (ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดลพบุรี, 2564)

ภาพประกอบ 6 ศาสนสถานวัดป่าเทพเนรมิต

3. ด้านความเชื่อและศาสนา

โดยทั่วไปชาวไทยพวนนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และผี มีการสืบทอดความเชื่อมาจนปัจจุบัน เชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจสามารถบันดาลให้เกิดความสุขแก่มวลมนุษย์หรือบันดาลให้เกิดภัยพิบัติต่างๆ ซึ่งขึ้นกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่ปฏิบัติต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าสร้างความปลอดภัยได้มากเพียงใด ชาวไทยพวนถนนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องผีเห่า-ผีเรือน เจ้าที่ เจ้าทาง มีศาลเจ้าปู่ ประจำหมู่บ้าน มีศาลตา-ยายอยู่ในบริเวณวัดเกือบทุกวัดหรือไม่ก็อยู่ในบริเวณหมู่บ้าน มีความเชื่อเรื่องผีฟ้า นอกจากนี้มีความเชื่อในพิธีการแห่นางแมวขอฝน

4. ด้านวิถีการดำเนินชีวิต

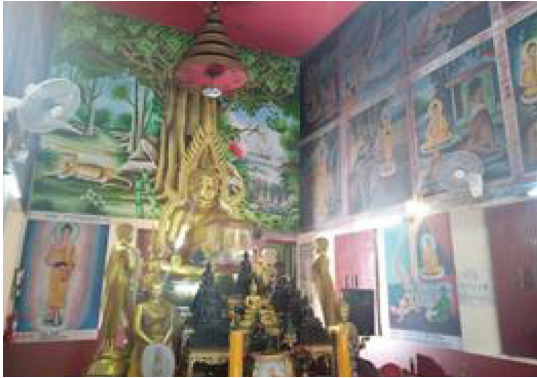
ภาพประกอบ 7 การทอผ้าและการทำดินสอพองของชาวถนนใหญ่

5. วิจิตรศิลป์

ตำบลถนนใหญ่มิงานจิตรกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถมหาอุดมัย ในวัดถนนใหญ่ ที่มีความเก่าแก่มากกว่า 200 ปี นอกจากนี้ในอุโบสถและรอบๆ อุโบสถด้านนอกของวัดอื่นๆ ก็มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงาม

ชาวไทยพวนมีนิสัยรักความสงบ รักครอบครัว ยึดมั่นในศาสนา เคารพผู้อาวุโส มีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ เมื่อว่างจากการทำไร่นาก็จะทำงานหัตถกรรม ได้แก่ สานกระบุง ตะกร้า เครื่องมือหาปลา การทอผ้า อาชีพที่ขึ้นชื่อของชาวถนนใหญ่ ได้แก่ การทำดินสอพอง และการไขเค็มใบเตยดินสอพอง อาหารหลักของชาวไทยพวน คือ ปลาข้าว เมื่อมีงานบุญมักนิยมทำขนมจีน และข้าวหลาม ส่วนอาหารอื่นๆ จะเป็นอาหารที่ประกอบจากพืชผัก ปลาที่มีในท้องถิ่น เช่น ปลาส้ม ปลาส้มปัก เป็นต้น ชาวไทยพวนเป็นคนมีวัฒนธรรม สิ่งทีหล่อหลอมคนพวนให้มีบุคลิกภาพดังกล่าว คือภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวไทยพวน ที่ถ่ายทอดมาทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ เช่น คำสอนนิทาน วรรณคดี ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ศิลปกรรมต่างๆ เป็นต้น

เกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า เช่น วัดมงคลประสิทธิ์ เป็นต้น และงานประติมากรรมที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูปในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น ประดิษฐานในอุโบสถวัดถนนใหญ่ (อภิชาติ โสฬ์สุวรรณ, 2564)

ภาพประกอบ 8 จิตรกรรมฝาผนังภายในโบสถ์วัดมงคลประสิทธิ์

6. ด้านพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์อยู่ในบริเวณศูนย์วัฒนธรรมไทยพวน ตำบลถนนใหญ่ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 5 ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ต้องการให้พิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งรวบรวมและอนุรักษ์เครื่องใช้หัตถกรรมต่างๆ ในวิถีชีวิต เป็นแหล่งการจัดการแสดงเฉพาะด้านที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ถูกปล่อยให้ทรุดโทรม ยังไม่มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 9 พิพิธภัณฑ์ของชาวไทยพวน
ตำบลถนนใหญ่

ตอนที่ 2 ข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี

จากการสนทนากลุ่ม ที่วัดถนนแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีผู้ร่วมสนทนากลุ่ม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานและนักวิชาการ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ โดยร่วมแสดงความคิดเห็นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2564 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านจุดแข็ง

1. ยังคงสืบสานประเพณีสำคัญบางอย่างของชาวไทยพวนอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ งานกำฟ้า งานสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา สารทพวน (เดือน 9 จัดห่อข้าวให้ผียาผีเกียง กรณีการเลี้ยงผีเกียงจะเอาห่อข้าววางตรงทาง สามแพ่ง) งานออกพรรษา (มีการเทศน์มหาชาติ) เป็นต้น

2. มีโบราณสถาน และศาสนสถานที่สำคัญ น่าสนใจเชิงประวัติศาสตร์สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ ได้แก่ วัดซาก วัดถนนใหญ่ วัดถนนแค วัดมงคลประสิทธิ์ และวัดป่าเทพเนรมิต

3. มีผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของชาวไทยพวน ตำบลถนนใหญ่ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ดินสอพอง ไข่เค็มใบเตยดินสอพอง ไข่เค็มเบญจรงค์ น้ำมัน เหลือง และผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ เป็นต้น

4. ยังคงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลาย ประการ ได้แก่ การทำยาฝนรากไม้แก้ไข้ ยาผงกวาดคอเด็ก ทำสมุนไพรกัญชา มีการนวดแผนโบราณ การทำพิธีหมอสู่ขวัญ และการเล่นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

5. ผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และมีเป้าหมายที่จะทำให้ชุมชนถนนใหญ่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวไทยพวน

ด้านจุดอ่อน

1. ตำบลถนนใหญ่ อยู่ใกล้กับตัวเมือง จังหวัดลพบุรีมาก ประมาณ 4-5 กิโลเมตร ทำให้ ประเพณีและวัฒนธรรม และวิถีการดำรงชีวิต หลายประการถูกกลืนเข้ากับความ เป็นไทย เช่น การ แต่งกาย ภาษาพวน อาหาร การสร้างบ้าน เรือน เป็นต้น

2. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีในการจัด งานประเพณีต่างๆ ทำให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยว มาร่วมงานไม่มากเท่าที่ควร

3. ขาดการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพ ที่เข้มแข็ง ทำให้ขาดคนสืบทอดภูมิปัญญาชาว บ้านที่เป็นของชาวพวน เช่น การทอผ้า เดิมมี การทอผ้าหลายครัวเรือนจึงเกิดเป็นศูนย์การ ทอผ้า ปัจจุบันอาชีพการทอผ้าได้เสื่อมความนิยม ลงเป็นอย่างมาก

4. ชุมชนไม่พร้อมที่จะบริการนักท่องเที่ยว ในบางด้าน เช่น ไม่มีมัคคุเทศก์ในชุมชน

5. ยังไม่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมอย่างเป็นรูปแบบของชาวไทยพวน

6. ชาวไทยพวนในชุมชนส่วนใหญ่เป็น ผู้สูงอายุ และลูกหลานชาวชุมชนไทยพวนกลับ

เยี่ยมบ้านในเทศกาลต่างๆ ลดน้อยลง

7. ไม่มีป้ายบอกสถานที่สำคัญต่างๆ เช่น ป้ายระบุชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ ป้ายของกลุ่ม อาชีพทำดินสอพอง ศูนย์ทอผ้าประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

ด้านโอกาส

1. ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหาร ส่วนตำบลถนนใหญ่ ในด้านงบประมาณในการ จัดงานประเพณีที่สำคัญของชาวไทยพวนจำนวน หนึ่ง

2. รัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนให้มี การจัดการท่องเที่ยวภายในประเทศ

ด้านอุปสรรค

1. งบประมาณที่ได้รับยังไม่เพียงพอ ต่อการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชาวไทยพวน ตลอดทั้งปี

2. ขาดผู้ให้การชี้แนะในเรื่องของ การ จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแก่ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ยังไม่ครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างแท้จริง

4. เกิดโรคระบาดจากโคโรนาไวรัส-19 ทำให้ภาวะเศรษฐกิจซบเซา ค่าครองชีพสูง ทำให้ ประชาชนมุ่งทำมาหากิน ความสนใจในเรื่องการ อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนลดน้อยลง ซึ่งการจัด กิจกรรมแต่ละงานใช้งบประมาณค่อนข้างสูง เช่น งานกำฟ้า งานสงกรานต์ เป็นต้น อีกประการ หนึ่งภาวะปัจจุบันนับเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อ การท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดย บุรณาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทาง

วัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัด ลพบุรี

จากการทำเวทีชุมชนที่วัดถนนแค อำเภอมอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี ภาควิชาที่เกี่ยวข้องร่วมแสดงความคิดเห็น เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 ได้รายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว

ควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาวไทยพวน ตำบลถนนใหญ่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จัดให้มีการวางแผนร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดลพบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอมอเมืองลพบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลถนนใหญ่ คณะกรรมการดังกล่าว ควรประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าว ผู้นำชุมชน ทายาทไทยพวน และชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถในศิลปวัฒนธรรมของไทยพวนในชุมชน เพื่อทำหน้าที่วางแผน และดำเนินการเพื่อพัฒนาชุมชนถนนใหญ่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งในระยะแรกอาจส่งเสริมให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่ยั่งยืนก่อน

2. ด้านงบประมาณ

อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมที่เป็นประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยพวน คือ การขาดแคลนงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลถนนใหญ่ควรเสนอของบประมาณจากภาครัฐมาสนับสนุนโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเพณีชาวไทยพวนให้เพียงพอและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเหล่านี้อย่างต่อเนื่องกันตลอดทั้งปี

3. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

ชุมชนควรปรับปรุงเรื่องสถานที่และ การสร้างความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน ถนนภายในชุมชนถนนใหญ่ค่อนข้างแคบ ป้ายบอกทางเข้าชุมชนมีจำนวนน้อย และมีขนาดเล็ก ไม่ถาวรหรือไม่ชัดเจน โดยเฉพาะป้ายบอกทางที่ สีแฉกไฟแดงทางเข้าตำบลถนนใหญ่ มีสภาพเก่าและทรุดโทรมไม่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐจึงควรแก้ไขโดยจัดสรรงบประมาณ ในการขยายและ/หรือปรับปรุงถนนบางเส้นทาง รวมทั้งการจัดทำป้ายบอกทางให้มีขนาดใหญ่ เหมาะสม และชัดเจนมากขึ้น

4. ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

กิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวยังไม่หลากหลายและไม่เป็นระบบ ไม่มีการวางแผนสำหรับการชักชวนให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมงานที่จัดเป็นประจำเกือบทุกปีของชาวถนนใหญ่ที่มีเชื้อสายพวน ได้แก่ งานกำฟ้า งานสงกรานต์ และงานสารทพวน ซึ่งยังมีอีกหลายประเพณีที่ไม่ได้มีการจัดเป็นประจำ

5. ด้านบริหารจัดการ

จากการศึกษา พบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ ไม่ว่าจะเป็น ที่พัก ร้านอาหาร ห้องน้ำ และร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือของที่ระลึก ดังนั้น คณะกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวควรวางแผนในเรื่องต่างๆ เหล่านี้โดยขอความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชน และควรมอบหมายให้ชาวบ้านที่มีความพร้อมในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นระบบโดยเน้นถึงความถนัดและความเหมาะสม

6. ด้านการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว

ปัจจุบันตำบลถนนใหญ่ยังไม่มีการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้ว่าจะไปเที่ยวจุดใด การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบจึงเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาชุมชนไทยพวนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เส้นทางการท่องเที่ยวอาจกำหนดไว้ใน

2 รูปแบบ คือ 1) เส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืน และ 2) เส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ค้างคืน ซึ่งต้องวางแผนให้สอดคล้องกับกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ของชุมชน นอกจากนี้กลุ่มคนที่เข้าร่วมเวทีชุมชนที่วัดถนนแค เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2564 ได้แสดงความคิดเห็นว่า

“เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่นั้น ควรมีการร่วมมือกันในระดับจังหวัด กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในสถานที่สำคัญของจังหวัดลพบุรีด้วย เช่น พระราชวังสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เยี่ยมชมโบราณสถานในเขตอำเภอเมืองลพบุรี ชมความงามของทุ่งทานตะวัน (มีเฉพาะช่วงเดือนปลายพฤศจิกายน-ต้นเดือนธันวาคม) ชมเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และแวะมาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนที่บ้านถนนใหญ่ ซึ่งอาจใช้เวลา 1 วันในกรณีที่ไม่มีรถค้างคืน หรือ 2 วันในกรณีที่มีการค้างคืน (จัดเป็น home stay)”

กลุ่มคนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มและการทำเวทีชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ ดังนี้

จุดที่ 1 เยี่ยมชมวัดซาก โบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

จุดที่ 2 เยี่ยมชมหมู่บ้านดินสอพอง เรียนรู้กระบวนการผลิตดินสอพอง ขณะที่เยี่ยมชมมีการแจกน้ำสมุนไพรเพื่อดับกระหาย เพราะการผลิตดินสอพองจำทำในที่แจ้งอากาศค่อนข้างร้อน

จุดที่ 3 เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมไทยพวน ซึ่งเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ไทยพวน และมีการรับประทานอาหารกลางวัน ที่เป็นอาหารถิ่นของชาวไทยพวน พร้อมทั้งชมการแสดงของชาวไทยพวน

จุดที่ 4 เยี่ยมชมศูนย์ทอผ้าบ้านไทยพวน ภายในหมู่ที่ 3 และ 4 และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ และของฝากอื่นๆ เช่น ไข่เค็มใบเตยดินสอพอง ไข่เค็มเบญจรงค์ ผ้าขาวม้า กระเป่า เป็นต้น

7. ด้านการประชาสัมพันธ์

จากการศึกษา พบว่าหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงไม่มากเท่าที่ควร และส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะมาในรูปแบบของการศึกษาเรียนรู้เป็นหมู่คณะ หรือมาตามเทศกาลที่เป็นงานประเพณีของชาวไทยพวน ดังนั้นภาคีที่เกี่ยวข้อง ควรเสนอแนวทางการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่างๆ ต่อหน่วยงานภาครัฐเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่เพื่อเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวในระดับกว้างต่อไป

8. ด้านการพัฒนาศักยภาพการบริการให้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่าขณะนี้ชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจน ดังนั้นชุมชนควรวางแผนเพื่อเพิ่มศักยภาพการให้บริการนักท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น 1) การต้อนรับและสร้างความคุ้นเคยสำหรับนักท่องเที่ยว 2) การเป็นมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว 3) ด้านการให้บริการความรู้และข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว และ 4) ด้านการให้บริการติดต่อสื่อสารสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยมีตัวแทนหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น ร่วมกันวางแผนดำเนินการ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าชุมชนไทยพวนถนนใหญ่เป็นกลุ่มชนที่มีภูมิปัญญา และปราชญ์ท้องถิ่น นำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการดำรงชีพที่โดดเด่น เช่น การทำดินสอพอง การผลิตไข่เค็มใบเตยดินสอพอง และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอื่นๆ ได้แก่ พิธีกรรมห่อสุขวัญ การทำยาฝนรากไม้แก้ไข้ การนวดแผนโบราณ เป็นต้น ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวันสาด ศรีสุวรรณ (2553) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำตาปี ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนลุ่มน้ำตาปีมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวทั้งด้านศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทุนทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่าชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ยังคงสืบสานประเพณีสำคัญบางอย่างของชาวไทยพวนอย่าง

ต่อเนื่อง ได้แก่ งานกำฟ้า งานสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา สารทพวน เป็นต้น ชาวไทยพวนถนนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีทุนวัฒนธรรมที่สูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพร รอดทัศนาศ (2557) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน: กรณีศึกษาชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณ ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มไทยพวนชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณ มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสการวรัตน์ บุญวรรณโน และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จัดแยกตามองค์ประกอบและระยะเวลาของนักท่องเที่ยว โดยกำหนดทิศทางในการพัฒนาต่อยอดสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยอาศัยต้นทุนของพื้นที่เป็นหลัก ไม่ลดทอนหรือทำลายคุณค่าของชุมชนและขีดความสามารถในการจัดการฐานทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3. ด้านวิถีชีวิต ความเชื่อและศาสนา ผลการศึกษาพบว่าชุมชนไทยพวนถนนใหญ่มีเอกลักษณ์ ในการดำรงวิถีชีวิต แบบดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การแต่งกาย ภาษาพูด ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ไว้เคารพบูชา คือ วัดวาอาราม พระพุทธรูปที่เก่าแก่ มีความเชื่อเรื่องผี ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของวีรชัย สิงห์คา (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีไทยพวน: กรณีศึกษาชุมชน บ้านถนนแค ตำบลถนนแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่าชาวไทยพวนบ้านถนนแคมีเอกลักษณ์ ในการดำรงวิถีชีวิต แบบดั้งเดิมมีภาษาพูดของตนเอง ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ไว้เคารพบูชา คือ

ศาลพ่อปู่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมของตนเอง อันเป็น ความภาคภูมิใจที่ยึดมั่น ตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน

4. ด้านสภาพปัญหา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาหรือจุดอ่อนของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ประการหนึ่ง ได้แก่ ขาดการรวมกลุ่มกัน เป็นกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง ทำให้ขาดคนสืบทอด ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นของชาวพวน เช่น การ ทอผ้า การจักสาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุคลวัชร ภัคดีจักริฐดี และคณะ (2559) ที่ศึกษาเรื่อง ไทยพวนกับกลยุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ ผลการวิจัย พบว่า มีสภาพปัญหา คือ ทายาทไทยพวนขาดความ ตระหนักไม่ให้ความสำคัญกับประเพณีของ ชุมชน คนมาร่วมกิจกรรมน้อย เพราะต่างคน ต่างทำ ปัญหาการขยายตัวของเมือง ที่ดินราคา สูงขึ้น ทำให้ไม่หวงแหนในประเพณีที่เป็น เอกลักษณ์ของชุมชน

ปัญหาประการหนึ่งที่พบ คือ การขาด การประชาสัมพันธ์ที่ดีในการจัดงานประเพณี ต่างๆ และการขาดงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธนากร ทองธรรมศิริ และโอชัยญา บัวธรรม (2564) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางสำหรับ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสัมผัส ประสพการณ์ท้องถิ่นในเขตพื้นที่เมืองเก่าบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม จะต้องได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ ถึงสถานที่ภายในชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ต้องช่วยเหลือด้านงบประมาณการจัดการทำนุ บำรุงอาคาร สถานที่ ประชาชนในชุมชน เพื่อให้ มีการวางแผนกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชายชาญ ปฐมกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา (2558) ที่

ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตลาด บางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านการเงินหรืองบประมาณ ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือ ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจำนวนที่ มากพอ

โดยสรุปการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้นำชุมชน ชาวไทยพวน และชาวไทยตำบลถนนใหญ่ อำเภอ เมือง จังหวัดลพบุรี ได้ทราบถึงองค์ความรู้ เกี่ยวกับทุนทางปัญญาและทุนทางวัฒนธรรม ของชาวไทยพวนตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี รวมทั้งสภาพและปัญหาด้านความ พร้อมที่จะสร้างให้ตำบล ถนนใหญ่เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้เข้ารับการทำกิจกรรม กลุ่มในการวิจัยเกิดความตระหนัก และเห็นความ สำคัญของความเป็นไทยพวนของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่าง หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดตั้งคณะ กรรมการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาแหล่งท่อง เที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ เพื่อการกำหนดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว และการจัดห งบประมาณ

1.2 หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญ ต่อผู้นำชุมชนในตำบลถนนใหญ่ เพราะเป็น ผู้มีบทบาทในการชักชวนชาวบ้านให้ประกอบ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจมีโครงการสัมมนาเพื่อสร้างความเข้าใจใน เรื่องการพัฒนาชุมชนไทยพวนให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม และสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างกัน

1.3 ควรมีการค้นคว้า รวบรวมประวัติของโบราณสถาน และศาสนสถาน แต่ละแห่งไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำนักท่องเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ ในอนาคต หรือจัดทำป้ายที่ระบุประวัติความเป็นมา โดยสังเขปเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา

1.4 ควรมีการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวไทยพวน ได้แก่ การพัฒนากลุ่มอาชีพที่สำคัญ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน เป็นต้น ส่งเสริมการใช้ภาษาพวน อาจมีการจัดตั้งโรงเรียนสอนภาษาพวนและดนตรีให้ชาวถนนใหญ่มีการอนุรักษ์การแต่งกายแบบไทยพวน

1.5 จัดทำศูนย์วัฒนธรรมไทยพวน ตำบลถนนใหญ่ และปรับปรุงพิพิธภัณฑ์ โดยจำลองประเพณีและวัฒนธรรมไทยพวน และจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยพวน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมได้ทั้งในเทศกาลและนอกเทศกาลของงานประเพณีต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับของดีของตำบล ถนนใหญ่ ได้แก่ การทำดินสอพอง และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดการและการมีส่วนร่วมเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน จังหวัดอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนถนนใหญ่ จังหวัดลพบุรี” ในครั้งนี้ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กุลชลี พวงเพชร, สาคร กล้าหาญ, ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์ และธนรณพงศ์ กฐินเทศ. (2554). *การจัดการและการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี*. รายงานการวิจัยสาขาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ชายชาญ ปุ่มกาญจนา และนรินทร์ สังข์รักษา. (2558). *แนวทางการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 26(1), 118-129.
- ณัฐพงศ์ พิมพ์ภรณ์. (2559, 14 พฤศจิกายน). *ประวัติ หลวงพ่อเพ้ง ถาวโร*. <https://www.facebook.com/groups/880068415386635/posts/1192814554112018/>.
- ชนากร ทองธรรมศิริ และโอชัยญา บัวธรรม. (2564). *แนวทางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสัมผัสประสบการณ์ท้องถิ่นในเขตพื้นที่ เมืองเก่าบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์*. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 3(1), 1-13.

- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2549). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. เพรส แอนด์ ดีไซน์ .
- ปิ่นฉัตร หมอยาดี, วารุณี โอสธารมย์ และนิศากร บุตรงามดี. (2555). *เอกสารการสอนชุดวิชา วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว หน่วยที่ 1-8*. ในหน่วยที่ 1 แนวคิดของวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ยุคลวัชร ภักดีจักริรุฒ์, ปรัชญา เปี่ยมการุณ และอภิรพี เศรษฐรักษ์ ตันเจริญวงศ์. (2559). *ไทยพวนกับการกลยุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบบูรณาการ*. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 4(1), 6-17.
- วันสาด ศรีสุวรรณ. (2553). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำดาปี* [วิทยานิพนธ์สาขาวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- วีรชัย สิงห์คา. (2562). *การศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีไทยพวน: กรณีศึกษาชุมชน บ้านถนนแค ตำบลถนนแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*. *วารสารบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ราชมงคล* ล้านนา, 7(1), 15-25.
- วีรพร รอดทัศน. (2557). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน: กรณีศึกษาชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณ* [สารนิพนธ์สาขาการจัดการการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. (2564). *วัดซาก*. <http://www.m-culture.in.th/album/>
- ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดลพบุรี. (2564). *วัดป่าเทพเนรมิต*. <http://www.sorportor.org/spt>
- สกวรัตน์ บุญวรรณโน, เกษตรชัย และหิม และบัณฑิตา หลิมประดิษฐ์. (2563). *การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า จังหวัดพังงา*. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 21(1), 1-14.
- สมาร์ท เอส เอ็ม อี. (2564). *บ้านถนนใหญ่ วัฒนธรรมลาวพวนและแหล่งทำดินสอพองแห่งเดียวของไทย*. <https://www.smartsme.co.th/content/215939>.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี. (2564). *ชุมชนไทยพวน*. https://www.m-culture.go.th/lopburi/ewt_news.php?nid=392&filename=faq
- อภิชาติ โล่ห์สุวรรณ. (2564). *ผู้นำชุมชนตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี*. สัมภาษณ์.